

บทที่ 1

ขั้นตอนและแผนการดำเนินงาน

1.1 หลักการและเหตุผล

ความผันผวนของเศรษฐกิจโลกกระทบต่อภาคการส่งออกของไทยตลอดช่วงปี พ.ศ. 2556 โดยมูลค่าการส่งออกลดลงในทั้งไตรมาสที่ 2 และ 3 ของปี โดยเฉพาะในตลาดเดิมทั้งฝั่งเอเชียและยุโรป ขณะที่การส่งออกไปยังตลาดใหม่ยังเติบโตในทิศทางเดียวกันกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทย โดยเศรษฐกิจในภูมิภาคอื่นของโลกรวมถึงไทยจึงหันมาให้ความสำคัญกับประเทศที่เป็นตลาดใหม่มากขึ้น และดำเนินการกระชับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจเพื่อขยายมูลค่าการค้าสินค้า การบริการ และการลงทุนระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง

หนึ่งในประเทศคลื่นลูกใหม่ที่น่าจับตามอง คือ ตุรกี เพราะนอกจากจะมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับที่ 18 ของโลกในปี พ.ศ. 2556¹ จนได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มประเทศเศรษฐกิจขนาดใหญ่ (Group of Twenty: G20) และองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) แล้ว ตุรกียังมีพรมแดนติดกับ 8 ประเทศทั้งในสหภาพยุโรป (European Union) เครือรัฐเอกราช (Commonwealth of Independent States) และสันนิบาตอาหรับ (Arab League) ทำให้เป็นสะพานเชื่อมระหว่างสหภาพยุโรป เอเชีย และตะวันออกกลาง ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของตุรกีทั้งในเชิงเศรษฐกิจและภูมิรัฐศาสตร์

ถึงแม้ว่ามูลค่าการค้าระหว่างไทยกับตุรกีจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่เมื่อคิดเป็นสัดส่วนแล้วยังถือว่าน้อย โดยตุรกีเป็นตลาดส่งออกและนำเข้าอันดับที่ 31 และ 56 ของไทย ตามลำดับ สัดส่วนการส่งออกไปยังตุรกีคิดเป็นเพียงร้อยละ 0.53 ของการส่งออกทั้งหมดของไทยใน 3 ไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2556 ทั้งที่ตุรกีมีมูลค่าการนำเข้าเป็นลำดับ 20 ของโลก หรือเท่ากับร้อยละ 1.3 ของการค้าโลก และรายการสินค้าที่ไทยแข่งขันได้ดีในตลาดโลก เช่น ยานยนต์ เป็นต้น เป็นที่ต้องการอย่างสูงในตุรกี แต่สินค้าดังกล่าวที่ไทยส่งออกและตุรกีนำเข้ามากนั้น แท้จริงแล้วเป็นรายการที่ตุรกีส่งออกเป็นอันดับต้นๆ เช่นกัน จึงสรุปได้ว่าตุรกีมีโครงสร้างสินค้าส่งออกคล้ายไทย โดยกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่ส่งออกได้มากพึ่งพาการนำเข้าชิ้นส่วนเช่นเดียวกับไทย เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ตุรกียังไม่ใช่คู่ค้าลำดับแรกของไทย

เพื่อใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบในเวทีการค้าระหว่างประเทศที่การแข่งขันนับวันยิ่งรุนแรงขึ้น ไทยจำเป็นต้องสร้างสัมพันธ์ไมตรีและเจรจาความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่างๆ กับตุรกีซึ่งได้ตกลงกับสหภาพยุโรปในการขจัดกำแพงการค้าด้วยการจัดตั้งสหภาพศุลกากร หรือกล่าวได้ว่าทั้งสองภาคีใช้อุปสรรคทางการค้าเดียวกันต่อประเทศที่สาม ในเมื่อไทยกำลังเจรจาความตกลงการค้าเสรีกับสหภาพยุโรป ทั้งฝ่ายไทยและตุรกีจึงเล็งเห็นความจำเป็นเร่งด่วนในการเปิดเสรีการค้าระหว่างกันในระดับทวิภาคี โดยเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2556 นายกรัฐมนตรี (นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร) ได้เดินทางเยือนสาธารณรัฐตุรกีอย่าง

¹ คำนวณจากผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ตามความเท่าเทียมกันของอำนาจซื้อ (Purchasing Power Parity) ที่มา: The World Bank

เป็นทางการ และลงนามแผนปฏิบัติการร่วมไทย-ตุรกี ฉบับที่ 1 ครอบคลุมระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 ถึงปี พ.ศ. 2561 แผนปฏิบัติการร่วมนี้กำหนดให้ไทยและตุรกีจัดทำการศึกษารวมถึงความเป็นไปได้ในการจัดทำความตกลงการค้าเสรีไทย-ตุรกี ดำเนินงานโดยคณะทำงานร่วม Joint Working Group (JWG) for a Free Trade Agreement between the Republic of Turkey and the Kingdom of Thailand ซึ่งได้จัดการประชุมครั้งแรกไปเมื่อวันที่ 13-14 สิงหาคม พ.ศ. 2556 และมีการจัดประชุม JWG ครั้งที่ 2 ในวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2557 โดยทั้งสองฝ่ายตกลงที่จะจัดทำการศึกษาร่วมในประเด็นการค้าสินค้าและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องให้เสร็จสิ้นภายในปี พ.ศ. 2557²

การเจรจาเปิดการค้าเสรีกับตุรกีจะเอื้อประโยชน์โดยตรงให้ไทยเข้าสู่ตลาดที่มีประชากรมากกว่า 80 ล้านคน ในขณะที่ด้วยกันฝ่ายตุรกีมีความประสงค์ที่จะลดการพึ่งพาสหภาพยุโรปที่ยังไม่ฟื้นตัวจากวิกฤตการณ์ทางการเงินด้วยการขยายการค้าการลงทุนกับตลาดใหม่ในเอเชียและแอฟริกา จึงอยู่ระหว่างเจรจาจัดทำความตกลงการค้าเสรีกับมาเลเซีย รวมทั้งได้ทาบทามขอเปิดการเจรจากับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น เช่น อินโดนีเซีย และเวียดนาม เป็นต้น โดยในเดือนมกราคม พ.ศ. 2557 นายกรัฐมนตรีของสาธารณรัฐตุรกี³ (His Excellency Recep Tayyip Erdoğan) ได้เยือน 3 มิตรประเทศในเอเชีย ได้แก่ ญี่ปุ่น มาเลเซีย และสิงคโปร์ เพื่อเจรจาขยายความร่วมมือทั้งด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน ความมั่นคง เทคโนโลยี และการศึกษา ดังนั้น เพื่อช่วงชิงโอกาสการเข้าถึงตลาดตุรกีและป้องกันการเบี่ยงเบนทางการค้าไทยจึงควรพิจารณาเจรจาเปิดเสรีการค้ากับตุรกีอย่างเร่งด่วน

ด้วยเหตุนี้ ไทยจำเป็นต้องจัดให้มีศึกษาความเป็นไปได้และผลกระทบจากการจัดทำความตกลงระหว่างไทยกับตุรกีในมิติเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม สำนักวิชา ศิษย์ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ จึงประสงค์จัดจ้างที่ปรึกษา “โครงการศึกษาเรื่องการจัดทำความตกลงการค้าเสรีไทย-ตุรกี” เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้าสินค้า และประเด็นด้านการค้าบริการและการลงทุนที่เกี่ยวข้องอันนำไปสู่ข้อเสนอแนะการกำหนดท่าทีและขอบเขตการเจรจา รวมทั้งกลยุทธ์ในการเจรจาและแนวทางเตรียมความพร้อมรองรับปรับตัวจากผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม และเนื่องจากผู้ประกอบการไทยยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศักยภาพทางเศรษฐกิจของตุรกี ภาครัฐจึงจำเป็นต้องเผยแพร่ผลการศึกษาและรับฟังความเห็นจากสาธารณชน

มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (มูลนิธิ สวค.) หน่วยงานซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐศาสตร์ การค้า การลงทุน และกฎหมายระหว่างประเทศ พร้อมทั้งประสบการณ์มากมายในการวิเคราะห์ผลกระทบจากการเปิดเสรีรอบต่างๆ ทั้งในระดับภูมิภาค ภูมิภาค และพหุภาคี จึงจัดทำข้อเสนอโครงการศึกษาเรื่องการจัดทำความตกลงการค้าเสรีไทย-ตุรกี เสนอต่อสำนักวิชา ศิษย์ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ตามข้อที่ 1.2

² ที่มา: http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1404204482

³ ตั้งแต่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในปี พ.ศ. 2546 นายกรัฐมนตรี Erdoğan ได้มาเยือนไทยแค่ครั้งเดียว เปรียบเทียบกับ 3 ครั้ง และ 4 ครั้งในกรณีของอินโดนีเซียและมาเลเซีย ตามลำดับ

1.2 วัตถุประสงค์และขอบเขตการศึกษา

โครงการศึกษาดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

- เพื่อศึกษาวิเคราะห์ (1) ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนระหว่างประเทศย้อนหลังระหว่างปี พ.ศ. 2551-2556 ในเชิงเปรียบเทียบระหว่างตุรกีกับโลก กลุ่มอาเซียน แต่ละประเทศของกลุ่มอาเซียน และไทย เพื่อพิจารณาแนวโน้มการค้าสินค้าในภาพรวมและจัดทำดัชนีเพื่อเปรียบเทียบศักยภาพการแข่งขันของไทยกับตุรกีรายสินค้า/สาขาอุตสาหกรรมเพื่อระบุรายการสินค้าที่มีศักยภาพและสินค้าอ่อนไหว (2) กฎระเบียบต่างๆ ของตุรกีเพื่อสรุปเป็นข้อสังเกตประเด็นอ่อนไหว และยุทธศาสตร์การเจรจาของฝ่ายไทย และ (3) ความตกลงการค้าเสรีระหว่างตุรกีกับประเทศคู่ค้าในระดับทวิภาคีที่มีผลบังคับใช้แล้ว และความตกลงการค้าเสรีสหภาพศุลกากรตุรกี-สหภาพยุโรป เพื่อระบุทิศทางการเจรจาการค้าที่ตุรกีมีต่อประเทศคู่ค้า โดยเฉพาะในประเด็นที่มีนัยสำคัญต่อไทย รวมถึงรายการสินค้าอ่อนไหวที่ฝ่ายตุรกีปกป้อง เพื่อนำกรณีศึกษาเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการเจรจาของไทย
- เพื่อวิเคราะห์ผลประโยชน์และผลกระทบต่อเศรษฐกิจ (ภาพรวมและรายกลุ่มสินค้า/อุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ) จากความตกลงการค้าเสรีไทย-ตุรกี ทั้งการลดอุปสรรคการค้า การปรับเปลี่ยนกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้า และการเปิดเสรีภาคบริการและการลงทุนในประเด็นที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากในกรณีที่ไทยบรรลุและไม่บรรลุความตกลงการค้าเสรีกับสหภาพยุโรปและศึกษาวิเคราะห์เจาะลึกกลุ่มสินค้า/อุตสาหกรรมที่จะได้รับผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ 3 กลุ่ม และเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญ 3 กลุ่มในเชิงห่วงโซ่มูลค่า
- เพื่อเผยแพร่ข้อมูลและรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้ได้รับผลกระทบจากความตกลงการค้าเสรี
- เพื่อเสนอแนะแนวทางการเจรจาจัดทำความตกลงการค้าเสรีไทย-ตุรกี การใช้ประโยชน์จากความตกลง และการปรับตัวรองรับผลกระทบ รวมทั้งมาตรการแก้ไขปัญหาและมาตรการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบอย่างเหมาะสมและทันที่

1.3 ขั้นตอนการศึกษาวิเคราะห์ในระยะที่ 1

การดำเนินงานภายใต้โครงการแบ่งออกเป็น 2 ระยะ โดยในระยะแรก (6 เดือน) เป็นการศึกษาข้อมูลการจัดทำความตกลงการค้าเสรีไทย-ตุรกี และการวิเคราะห์ผลกระทบจากข้อตกลงดังกล่าวเฉพาะในด้านการค้าสินค้าซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของทั้งฝ่ายไทยและตุรกี โดยมูลนิธิ สวค. มีขั้นตอนการศึกษาวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1.3.1 ข้อมูลการค้าสินค้าและดัชนีศักยภาพการแข่งขันรายสินค้า

ในการศึกษาหัวข้อดังกล่าวในภาพรวม มูลนิธิ สวค. ทำการเปรียบเทียบอันดับและสัดส่วนการส่งออกและนำเข้าของไทยและตุรกีในตลาดโลก รวมทั้งอันดับและสัดส่วนการส่งออกและนำเข้าของไทยในตุรกีและของตุรกีในไทย จากนั้น ในการวิเคราะห์รายกลุ่มสินค้า มูลนิธิ สวค. ใช้ดัชนี ได้แก่ Revealed Comparative Advantage (RCA) และ Trade Specialization Index (TSI) ในการคาดการณ์การสร้างการค้า (Trade creation) หรือการเบี่ยงเบนการค้า (Trade diversion) ทั้งนี้ RCA เป็นเครื่องมือที่ใช้วิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันที่นิยมใช้ในกลุ่มนักเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ เขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$RCA_j = \frac{X_{ij} / X_{it}}{X_{wj} / X_{wt}}$$

โดย X คือ มูลค่าการส่งออก, i คือ ประเทศที่ต้องการศึกษา, j คือ สินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมที่ต้องการศึกษา, w คือ โลก และ t คือ สินค้าทั้งหมด หากค่า RCA มากกว่า 1 จะบ่งชี้ว่าประเทศดังกล่าวมีความได้เปรียบในการส่งออกผลิตภัณฑ์นั้นๆ สู่ตลาดโลก ทั้งนี้ RCA ยังสามารถเป็นเครื่องมือที่ใช้วัดขีดความสามารถในการแข่งขันในเชิงเปรียบเทียบระหว่างไทยกับประเทศคู่ค้าได้อีกด้วยแต่มีจุดอ่อน คือ อ้างอิงสถิติการค้าในอดีตและไม่คำนึงถึงการนำเข้าและดุลการค้า จึงเป็นเหตุให้มูลนิธิ สวค. ใช้ดัชนี TSI ประกอบกัน โดยดัชนีดังกล่าวมีสูตรการคำนวณคือ

$$TSI_j = \frac{X_{ij} - M_{ij}}{X_{ij} + M_{ij}}$$

โดย X, i, และ j ใช้แทนตัวแปรเดียวกับสมการ RCA ด้านบน ส่วน M หมายถึง มูลค่าการนำเข้า TSI จึงมีค่าตั้งแต่ -1 ถึง 1 ซึ่งดัชนี TSI จะช่วยในการพิจารณาด้านการนำเข้าและดุลการค้าสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมที่ต้องการศึกษา หากค่ามากกว่า 0 จะสะท้อนว่าประเทศนั้นเป็นผู้ส่งออกสุทธิในสินค้านั้นๆ ในทางตรงข้าม หากค่ายังใกล้เคียง -1 จะยิ่งสะท้อนว่าประเทศนั้นเป็นผู้นำเข้าสินค้านั้นมากกว่าส่งออก

เมื่อจัดทำดัชนี RCA และ TSI ของฝ่ายตุรกีเปรียบเทียบกับไทยแล้ว จะสามารถระบุกลุ่มสินค้าของไทยที่มีศักยภาพในตลาดตุรกี (กล่องที่ 1 และ 2 ในตารางที่ 1) ซึ่งมีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ (1) ไทยมีศักยภาพการแข่งขัน ($RCA_{th} > 1$) (2) ไทยแข่งขันได้ดีกว่าตุรกี ($RCA_{th} > RCA_{tk}$) และ (3) ตุรกีนำเข้าสุทธิ ($TSI_{tk} < 0$) โดยกลุ่มสินค้าที่ไทยมีศักยภาพสูงสุด (กล่องที่ 1) จะมีจุดเด่นเพิ่มเติม คือ เป็นรายการที่ตุรกีขาดความสามารถ

การแข่งขันในตลาดโลกตรงข้ามกับไทย ($RCA_{tk}<1$) นอกจากนี้ สามารถระบุกลุ่มสินค้าอ่อนไหว (กลุ่มที่ 9) ซึ่งมีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ (1) ไทยขาดศักยภาพการแข่งขัน ($RCA_{th}<1$) (2) ตุรกีมีศักยภาพการแข่งขัน ($RCA_{tk}>1$) และ (3) ตุรกีเป็นผู้ส่งออกสุทธิ ($TSI_{tk}>0$) โดยมูลนิธิ สวค. จะให้ความสำคัญกับรายการสินค้าที่มูลค่าการค้ามีนัยสำคัญ กล่าวคือ มีสัดส่วนการส่งออกหรือการนำเข้าเกินกว่าร้อยละ 1 ของการส่งออกหรือการนำเข้าของตุรกี ตามลำดับ

ตารางที่ 1.1: การใช้ RCA และ TSI วิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันรายกลุ่มสินค้า

ดุลการค้า	การส่งออก				
	กลุ่มสินค้าที่ไทยขาดศักยภาพแต่ตุรกีมีศักยภาพ ($RCA_{th}<1$ และ $RCA_{tk}>1$)	กลุ่มสินค้าที่ไทยขาดศักยภาพเช่นเดียวกับตุรกี ($RCA_{th}<1$ และ $RCA_{tk}<1$)	กลุ่มสินค้าที่ไทยมีศักยภาพแต่แข่งขันได้ด้อยกว่าตุรกี ($RCA_{th}>1$ แต่ $RCA_{th}<RCA_{tk}$)	กลุ่มสินค้าที่ไทยมีศักยภาพและแข่งขันได้ดีกว่าตุรกี ($RCA_{th}>1$ และ $RCA_{th}>RCA_{tk}$)	กลุ่มสินค้าที่ไทยมีศักยภาพแต่ตุรกีขาดศักยภาพ ($RCA_{th}>1$ และ $RCA_{tk}<1$)
กลุ่มสินค้าที่ตุรกีนำเข้ามากกว่าส่งออก ($TSI_{tk}<0$)	(8)	(6)	(4)	(2) สินค้าที่ไทยมีศักยภาพในตลาดตุรกี	(1) สินค้าที่ไทยมีศักยภาพในตลาดตุรกีมากที่สุด
กลุ่มสินค้าที่ตุรกีส่งออกมากกว่านำเข้า ($TSI_{tk}>0$)	(9) สินค้าอ่อนไหว	(7)	(5)	(3)	

ที่มา: มูลนิธิ สวค.

อย่างไรก็ตาม การระบุกลุ่มสินค้านี้เป็นการประเมินศักยภาพการแข่งขันรายสินค้าจากข้อมูลการส่งออกและนำเข้าของตุรกีและไทยในระดับโลก แต่สถิติการค้าระหว่างประเทศที่แท้จริงแตกต่างจากภาพดังกล่าวที่เปรียบเสมือนสถานการณ์สมมติที่ทั้งสองประเทศส่งออกและนำเข้าสินค้าตามขีดความสามารถการแข่งขันของตนโดยสมบูรณ์ จึงจำเป็นต้องทำการศึกษาเปรียบเทียบด้วยดัชนี TSI ในระดับทวิภาคีระหว่างไทยกับตุรกี (TSI_{bilat} ของฝ่ายไทย) ว่าในรายการสินค้าที่ไทยมีศักยภาพ ไทยเป็นผู้ได้เปรียบดุลการค้าตุรกี ($TSI_{bilat}>1$) หรือไม่ และในรายการสินค้าอ่อนไหว ไทยขาดดุลการค้าตุรกี ($TSI_{bilat}<1$) หรือไม่ หากไม่เป็นไปตามนั้นแสดงว่าการค้าระหว่างไทยกับตุรกีไม่สอดคล้องกับศักยภาพการแข่งขันของทั้งสองประเทศในตลาดโลก ยกตัวอย่างเช่นในกลุ่มสินค้าอ่อนไหว หากพบว่าไทยยังนำเข้าจากตุรกีในปริมาณน้อยหรือเป็นฝ่ายได้ดุลการค้า แต่ผลการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลอง GTAP ยืนยันว่ากลุ่มสินค้านี้จะได้รับผลกระทบเชิงลบจากการลดอุปสรรคทางการค้า เมื่อมีการเปิดเสรีภายใต้ความตกลงการค้าเสรีจึงเป็นไปได้สูงที่สินค้าในกลุ่มดังกล่าวจะเข้ามาเจาะตลาดไทยได้มากขึ้น ภาครัฐและภาคเอกชนจึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรองรับผลกระทบเชิงลบดังกล่าว

1.3.2 นโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้าของตุรกี

ในส่วนนี้ มูลนิธิ สวค. ศึกษาวิเคราะห์นโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้าของตุรกี โดยจำแนกเป็น 7 ส่วน ได้แก่ (1) ภาพรวมการเจรจาและขอบเขตของความตกลง (2) อุปสรรคภาษีในสินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งครอบคลุมมาตรการด้านศุลกากรและค่าธรรมเนียมต่างๆ รวมถึงการเรียกเก็บอากรหรือเงินเพิ่มจากสินค้านำเข้า และระบบการให้สิทธิพิเศษทางภาษี (Generalized System of Preferences: GSP) (3) อุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษีในสินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งครอบคลุมมาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช อุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า และมาตรการเยียวยา (4) อุปสรรคภาษีในสินค้าเกษตร ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาเดียวกับข้อ 2 (5) อุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษีในสินค้าเกษตร ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาเดียวกับข้อ 3 (6) ประเด็นอื่นๆ ซึ่งครอบคลุมกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า กระบวนการศุลกากรและการอำนวยความสะดวกทางการค้า และ (7) สรุปเนื้อหาจากความตกลงและท่าทีของฝ่ายตุรกี โดยเฉพาะนัยยะต่อการเจรจาของไทย ทั้งนี้ มูลนิธิ สวค. เน้นศึกษาเชิงลึกในประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อการค้าของไทยในตุรกีอย่างเด่นชัดที่สุด เพื่อสรุปเป็นข้อสังเกต ประเด็นอ่อนไหว และบทเรียนต่อยุทธศาสตร์การเจรจาของฝ่ายไทย

1.3.3 ต้นแบบความตกลงการค้าเสรีของตุรกีในระดับทวิภาคี

ในส่วนนี้ มูลนิธิ สวค. ศึกษาวิเคราะห์รายละเอียดของความตกลงการค้าเสรีระดับทวิภาคีระหว่างตุรกีกับคู่ภาคี 3 ประเทศ โดยมีรายละเอียดเช่นเดียวกับการวิเคราะห์ในข้อ 1.3.2 ทั้งนี้ มูลนิธิ สวค. ได้คัดเลือกความตกลงการค้าเสรีที่ตุรกีจัดทำกับประเทศพัฒนาแล้ว 2 ประเทศซึ่งเป็นคู่ภาคีความตกลงการค้าเสรีกับไทย ได้แก่ ซิลี และเกาหลีใต้ เนื่องจากแนวทางการเจรจาระหว่างตุรกีกับเกาหลีใต้และซิลีแตกต่างกัน กล่าวคือ เกาหลีใต้มีความได้เปรียบในอุตสาหกรรมที่ใช้นวัตกรรมเข้มข้น รวมทั้งด้านบริการและการลงทุน ความตกลงการค้าเสรีจึงครอบคลุมประเด็นที่หลากหลายกว่าซิลี เช่น นโยบายการแข่งขัน ทรัพย์สินทางปัญญา การค้า และการพัฒนา เป็นต้น ในทางตรงกันข้าม ซิลีเป็นประเทศเดียวในอเมริกาใต้ที่มีความตกลงการค้าเสรีกับตุรกี และมีระดับการเปิดตลาดที่สูงมาก โดยมีรายการสินค้าอ่อนไหวสูงเพียง 162 รายการ

ส่วนความตกลงกับประเทศกำลังพัฒนานั้น มูลนิธิ สวค. ใช้ความตกลงการค้าเสรีระหว่างตุรกีและอียิปต์เป็นกรณีศึกษาเนื่องจากอียิปต์มีโครงสร้างสินค้าส่งออกต่างจากไทยไม่มากนัก และขนาดเศรษฐกิจใหญ่กว่าประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ ที่ได้บรรลุข้อตกลงกับตุรกี เช่น ปาเลสไตน์ และโมร็อกโก เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดอยู่ในภูมิภาคยุโรปตะวันออก ตะวันออกกลาง และแอฟริกาเหนือ ถึงกระนั้นก็ตาม อียิปต์มีขนาดเศรษฐกิจและระดับการพัฒนาที่ด้อยกว่าไทย ในทางตรงกันข้าม ไม่มีประเทศใดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือแม้แต่คู่ภาคีความตกลงการค้าเสรีของไทยที่จัดทำความตกลงกับตุรกี ไทยจึงไม่สามารถคัดเลือกประเทศกำลังพัฒนาที่มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจใกล้ชิดกับไทยเป็นตัวอย่างได้

1.3.4 ผลกระทบจากความตกลงการค้าเสรีไทย-ตุรกี

การศึกษาวិเคราะห์ผลกระทบจากความตกลงการค้าเสรีไทย-ตุรกี ดำเนินการโดยวิธีการเชิงปริมาณ ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ สำหรับวิธีการศึกษาผลกระทบเชิงปริมาณได้อาศัยแบบจำลอง Global Trade Analysis Project (GTAP) ซึ่งเป็นแบบจำลองดุลยภาพทั่วไปทางเศรษฐศาสตร์ประเภท Computable General Equilibrium (CGE Model) ที่นิยมใช้ในการศึกษาในเชิงปริมาณที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศสำหรับวิธีการศึกษาผลกระทบเชิงคุณภาพ ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เชิงห่วงโซ่มูลค่า (Value chain) ในกลุ่มสินค้า/อุตสาหกรรมที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญจากความตกลงฯ ซึ่งจะแสดงรายละเอียดกรอบการศึกษาวิเคราะห์ในหัวข้อที่ 1.3.5 ต่อไป

การศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบเชิงปริมาณต่อประเทศไทยจากการจัดทำความตกลงการค้าเสรีไทย-ตุรกี อาศัยแบบจำลอง GTAP ที่พัฒนาขึ้นโดยกลุ่มของนักเศรษฐศาสตร์ทั่วโลกซึ่งริเริ่มโดยมหาวิทยาลัย Purdue และมหาวิทยาลัย Monash โดย GTAP เป็นเครื่องมือที่มีการใช้แพร่หลายในการวิเคราะห์ผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้าเนื่องจากสามารถแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ในโลกได้อย่างเป็นระบบผ่านการเชื่อมโยงกันทางการค้าและการเคลื่อนย้ายทุนระหว่างประเทศ

คณะผู้วิจัยใช้ฐานข้อมูล รุ่น 8.0 ซึ่งเป็นข้อมูลใหม่ล่าสุดในการวิเคราะห์ผลกระทบ ซึ่งฐานข้อมูล รุ่น 8.0 ใช้ข้อมูลปี พ.ศ. 2547 และปี พ.ศ. 2550 เป็นปีฐาน ฐานข้อมูลดังกล่าวครอบคลุม 129 ประเทศและกลุ่มประเทศ และครอบคลุม 57 สาขาตั้งแต่ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรมจนถึงภาคบริการ โดยเป็นหมวดสินค้าเกษตรกรรม 12 กลุ่ม หมวดทรัพยากรธรรมชาติ 6 กลุ่ม หมวดอุตสาหกรรมเกษตร 7 กลุ่ม หมวดสินค้าอุตสาหกรรม 17 กลุ่ม และหมวดสินค้าด้านบริการอีก 15 กลุ่ม รายละเอียดของสินค้าและบริการในแต่ละหมวดแสดงไว้ในตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2: การจัดกลุ่มสินค้าและบริการจากฐานข้อมูล GTAP (รุ่น 8.0)

เกษตรกรรม	ทรัพยากรธรรมชาติ	อุตสาหกรรมเกษตร	อุตสาหกรรม	บริการ
1 ข้าวเปลือก	13 ผลิตภัณฑ์จากป่า	19 ผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์	26 เครื่องดื่มและยาสูบ	43 ไฟฟ้า
2 ข้าวสาลี	14 ประมง	20 ผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์อื่นๆ	27 สิ่งทอ	44 การผลิตก๊าซ
3 เมล็ดธัญพืชอื่นๆ	15 ถ่านหิน	21 น้ำมันและ	28 เครื่องนุ่งห่ม	ธรรมชาติและการจัดส่ง
4 ผัก ผลไม้และเมล็ดถั่ว	16 น้ำมัน	ไขมันจากพืช	29 ผลิตภัณฑ์หนัง	45 ทรัพยากรน้ำ
5 เมล็ดพันธุ์สำหรับผลิตน้ำมันพืช	17 ก๊าซ	22 ผลิตภัณฑ์นม	30 ผลิตภัณฑ์ไม้	46 ธุรกิจก่อสร้าง
6 อ้อย	18 แร่ธาตุอื่นๆ	23 ข้าวที่สีแล้ว	31 กระดาษและสิ่งพิมพ์	47 การค้า
7 พืชเส้นใย		24 น้ำตาล	32 ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียมและถ่านหิน	48 การขนส่งทางบก
8 พืชอื่นๆ		25 ผลิตภัณฑ์อาหารอื่นๆ	33 เคมีภัณฑ์ ยางและพลาสติก	49 การขนส่งทางน้ำ
9 ผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์			34 ผลิตภัณฑ์แร่อื่นๆ	50 การขนส่งทางอากาศ
10 ผลิตภัณฑ์จากสัตว์อื่นๆ			35 เหล็ก	51 การสื่อสาร
11 น้านมดิบ			36 โลหะอื่นๆ	52 บริการทางการเงินอื่นๆ
12 ขนสัตว์และไหม			37 ผลิตภัณฑ์โลหะ	53 การประกัน
			38 ยานยนต์และชิ้นส่วน	54 บริการทางธุรกิจอื่นๆ
			39 อุปกรณ์การขนส่งอื่นๆ	55 การพักผ่อนหย่อนใจและบริการอื่นๆ
			40 อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์	56 การบริหารภาครัฐ
			41 เครื่องจักรและอุปกรณ์อื่นๆ	การป้องกันประเทศ
			42 ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอื่นๆ	การศึกษา สาธารณสุข
				57 ที่อยู่อาศัย

ที่มา: ฐานข้อมูล GTAP (รุ่น 8.0)

แบบจำลอง GTAP มีรายละเอียดค่อนข้างมากผู้สนใจสามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ใน Hertel (1997) หรือที่เว็บไซต์ <http://www.gtap.agecon.purdue.edu/> ในที่นี้จะขอสรุปโครงสร้างและข้อสมมติของแบบจำลองพอเป็นสังเขปเพื่อให้เห็นกระบวนการปรับตัวทางเศรษฐกิจในแบบจำลองดังนี้

อุปทานในแบบจำลอง GTAP อยู่ภายใต้สมมติฐานที่ว่าผู้ผลิตต้องการแสวงหากำไรสูงสุด (Profit Maximization) ผู้ผลิตมีเทคโนโลยีการผลิตแบบผลได้ต่อขนาดคงที่ (Constant returns to scale) และตลาดมีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์ในกระบวนการผลิตผู้ผลิตทำการตัดสินใจเลือกปัจจัยการผลิตทั้งสองชนิดคือปัจจัยการผลิตพื้นฐาน (ที่ดินทุนแรงงาน) และปัจจัยการผลิตขั้นกลางโดยสมมติให้ค่าความยืดหยุ่นของการทดแทนระหว่างปัจจัยการผลิตขั้นพื้นฐานและปัจจัยการผลิตขั้นกลาง (Intermediate Input) มีค่าคงที่ (Constant Elasticity of Substitution: CES) ส่วนการเลือกปัจจัยการผลิตขั้นกลางผู้ผลิตจะเลือกจากปัจจัยการผลิตในประเทศและการนำเข้าโดยสมมติให้อัตราส่วนการใช้ปัจจัยการผลิตภายในประเทศและปัจจัยการผลิตที่ได้จากการนำเข้ามีสัดส่วนคงที่ตามข้อสมมติว่าสินค้าภายในกับสินค้านอกไม่สามารถทดแทนกันได้ได้อย่างสมบูรณ์ (Armington Assumption)

สำหรับอุปสงค์ภายใต้แบบจำลอง GTAP รายได้ทั้งหมดจะถูกใช้โดย 3 ทาง ได้แก่ รายจ่ายภาคครัวเรือนการใช้จ่ายของภาครัฐและการออมตามแบบของ Cobb-Douglas Utility Function โดยที่ครัวเรือนมีแบบแผนการใช้จ่ายหรืออุปสงค์การบริโภคตามแบบจำลองการใช้จ่ายเชิงเส้นตรง (Linear Expenditure System: LES) และกำหนดให้สินค้าที่สามารถบริโภคได้คือสินค้าที่ผลิตในประเทศและสินค้านำเข้าโดยสมมติให้ค่าความยืดหยุ่นของการทดแทนคงที่ (CES)

การใช้จ่ายของภาครัฐจะถูกกำหนดล่วงหน้าภายในแบบจำลองและกำหนดให้การใช้จ่ายเงินงบประมาณในการซื้อสินค้าต่างๆ มีสัดส่วนที่คงที่

จุดดุลยภาพในแบบจำลอง GTAP เหมือนกับแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ทั่วไปกล่าวคือ ในท้ายที่สุดตลาดทุกตลาดจะอยู่ที่ดุลยภาพจะมีระดับราคาสินค้าที่ทำให้อุปสงค์เท่ากับอุปทานสำหรับทุกสินค้า (Market clearing) ผู้ผลิตรวมทั้งเจ้าของปัจจัยการผลิตจะได้รับผลกำไรทางเศรษฐศาสตร์เท่ากับศูนย์ราคาของปัจจัยการผลิตก็จะมีปรับตัวเช่นเดียวกันโดยสมมุติให้มีการเคลื่อนย้ายของแรงงานระหว่างสาขาการผลิตเป็นไปโดยง่ายภายในประเทศแต่เป็นไปโดยยากระหว่างประเทศและระดับของเทคโนโลยีจะถูกกำหนดขึ้นภายนอกแบบจำลอง (Exogenously determined)

แบบจำลอง GTAP เป็นแบบจำลองเชิงสถิติคือมีเพียงช่วงเวลาเดียว ดังนั้นในการวิเคราะห์เพื่อตีความผลของการดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศที่ได้จากการทำ simulation ของแบบจำลองจึงเป็นการวิเคราะห์แบบการเปรียบเทียบเชิงสถิติ กล่าวคือ เป็นผลของการปรับตัวของดุลยภาพเชิงสถิติที่จุดหนึ่งไปสู่อีกดุลยภาพหนึ่งเมื่อมีการปรับตัวของทรัพยากรอย่างเต็มที่แล้วในระยะยาวนอกจากนี้แบบจำลองสมมติว่าปัจจัยการผลิตพื้นฐานทุกชนิดคือที่ดิน แรงงานทุน และทรัพยากรธรรมชาติมีปริมาณคงที่ในช่วงของการวิเคราะห์ ดังนั้น แบบจำลองนี้จึงไม่สามารถบอกผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่มีการปรับตัวอย่างไรก็ตาม หากทราบว่า จะมีการลดภาษีในอัตราที่ต่างกันตามระยะเวลา ก็สามารถวิเคราะห์ผลกระทบจากการลดภาษีหรือการอุดหนุนการส่งออกในแต่ละช่วงได้ เช่น การเปรียบเทียบผลจากการจัดอุปสรรคภาษีในกรณีที่มีความตกลงการค้าเสรีระหว่างไทยกับตุรกีมีผลบังคับใช้ก่อนหรือพร้อมกับความตกลงการค้าเสรีระหว่างไทยกับสหภาพยุโรป เป็นต้น

การใช้แบบจำลอง GTAP ในการศึกษาประกอบไปด้วยการจัดทำประมาณการพื้นฐาน (Baseline) ภายใต้ข้อสมมติว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายและความตกลงทางการค้าระหว่างประเทศใดๆ รวมถึงไม่มีการจัดทำความตกลงการค้าเสรีไทย-ตุรกี เพื่อนำผลของการประมาณการพื้นฐานดังกล่าว เปรียบเทียบกับการประมาณการในแต่ละสถานการณ์ (Scenarios) ประกอบด้วย

- สถานการณ์ที่ 1 (Likely Scenario): เป็นกรณีที่ไทยบรรลุความตกลงการค้าเสรีกับตุรกีในการเปิดตลาดที่มีระดับความเสรีใกล้เคียงกับที่ตุรกีจัดทำในความตกลงการค้าเสรีกับประเทศอื่น
- สถานการณ์ที่ 2 (Ambitious Scenario): เป็นกรณีที่ไทยบรรลุความตกลงการค้าเสรีกับตุรกีในการเปิดตลาดสินค้าทั้งหมดและลดอุปสรรคทางการค้าบริการลงร้อยละ 20
- สถานการณ์ที่ 3 (Extreme Scenario): เป็นกรณีที่ไทยบรรลุความตกลงการค้าเสรีกับตุรกีในการเปิดตลาดสินค้าทั้งหมดและลดอุปสรรคทางการค้าบริการลงร้อยละ 40
- สถานการณ์ที่ 4 (Scenario 4): เป็นกรณีที่ไทยบรรลุความตกลงการค้าเสรีกับตุรกีในการเปิดตลาดที่มีระดับความเสรีใกล้เคียงกับที่ตุรกีจัดทำในความตกลงการค้าเสรีอื่น (Likely Scenario) แต่ไม่จัดทำความตกลงการค้าเสรีกับสหภาพยุโรป

- สถานการณ์ที่ 5 (Scenario 5): เป็นกรณีที่ไทยจัดทำความตกลงการค้าเสรีกับสหภาพยุโรปแต่ไม่จัดทำกับตุรกี
- สถานการณ์ที่ 6 (Scenario 6): เป็นกรณีที่ไทยบรรลุความตกลงการค้าเสรีกับตุรกีในการเปิดตลาดที่มีระดับความเสรีใกล้เคียงกับที่ตุรกีจัดทำในความตกลงการค้าเสรีอื่น (Likely scenario) และจัดทำความตกลงการค้าเสรีกับสหภาพยุโรป
- สถานการณ์ที่ 7 (Scenario 7): เป็นกรณีที่ไทยบรรลุความตกลงการค้าเสรีกับตุรกีในการเปิดตลาดที่มีระดับความเสรีใกล้เคียงกับที่ตุรกีจัดทำในความตกลงการค้าเสรีอื่น (Likely scenario) ก่อนการเจรจากับสหภาพยุโรป
- สถานการณ์ที่ 8 (Scenario 8): เป็นกรณีที่ไทยไม่บรรลุความตกลงการค้าเสรีกับทั้งตุรกีและสหภาพยุโรปแต่ประเทศคู่เจรจาอื่นๆ เช่น มาเลเซีย เป็นต้น สามารถบรรลุความตกลงการค้าเสรีกับตุรกีได้

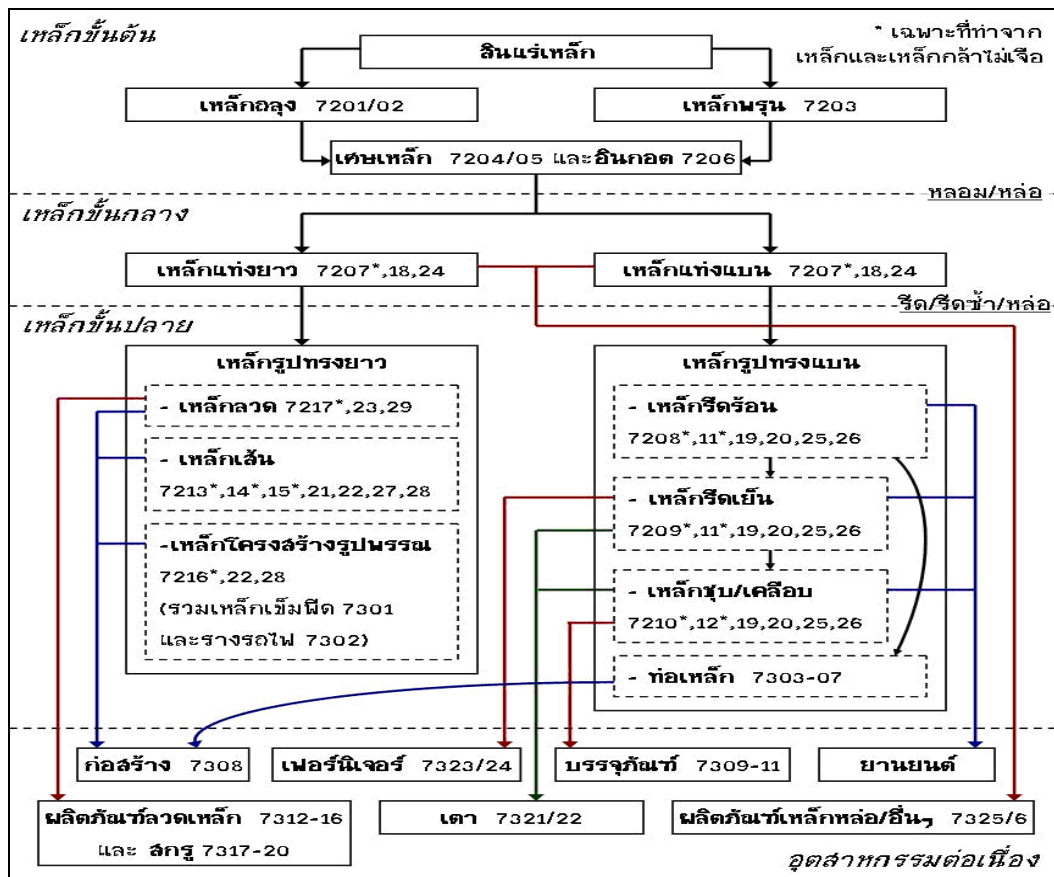
ทั้งนี้ ผลลัพธ์ที่ได้จากการเปรียบเทียบประมาณการพื้นฐาน (Baseline) และการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีตามสถานการณ์ต่างๆ ข้างต้น (Scenarios) เป็นผลการประเมินผลกระทบเชิงปริมาณจากแบบจำลอง GTAP ซึ่งสามารถนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการวิเคราะห์การกำหนดนโยบายเพื่อรองรับผลกระทบจากความตกลงการค้าเสรีไทย-ตุรกี ต่อไป

สำหรับข้อดีของแบบจำลอง GTAP คือ เป็นแบบจำลองที่มีโครงสร้างและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกับระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศของโลก โดยพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยเศรษฐกิจต่างๆ มีทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ (Neoclassical Economics) รองรับ อีกทั้งยังสามารถแสดงผลกระทบต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ และในระดับมหภาคและรายกลุ่มสินค้า/อุตสาหกรรมได้หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อการทำงาน ผลกระทบต่อราคาตลาดในประเทศ (Domestic market price impacts) ผลกระทบต่ออัตราเงินเฟ้อของประเทศ ผลกระทบต่อสวัสดิการสังคม (Welfare impact) ซึ่งผลกระทบดังกล่าวสามารถใช้เป็นดัชนีแสดงผลกระทบทางสังคม/ประชาชนของไทย อันเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยนี้ นอกเหนือไปจากการวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจ เช่น ผลกระทบต่อการใช้จ่ายภาครัฐ การส่งออก การนำเข้า ผลผลิตของอุตสาหกรรม (Industry output) ไปจนถึงผลกระทบต่อ GDP ด้วยเหตุดังกล่าว GTAP จึงมีความเหมาะสมทั้งในเชิงทฤษฎี โครงสร้าง และวิธีการในการวิเคราะห์ผลกระทบเชิงปริมาณต่อประเทศไทยของความตกลงการค้าเสรีไทย-ตุรกี อย่างไรก็ตาม การใช้แบบจำลอง GTAP ยังมีข้อจำกัดบางประการ เช่น ฐานข้อมูลไม่ทันสมัย กล่าวคือ มีฐานข้อมูลล่าสุดปี พ.ศ. 2550 และมีการกำหนดสมมติฐาน (Assumptions) ค่อนข้างมาก ดังนั้น มูลนิธิ สวค. อาจนำเครื่องมือเชิงปริมาณอื่นๆ มาใช้ในการวิเคราะห์ประกอบกันตามความเหมาะสม

1.3.5 การศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบจากความตกลงการค้าเสรีไทย-ตุรกีต่อกลุ่มสินค้า

การศึกษานี้ได้นำการวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่า (Value chain) มาใช้ร่วมกับแบบจำลอง GTAP เพื่อเสริมให้การพิจารณาผลกระทบจากความตกลงการค้าเสรีไทย-ตุรกีเป็นไปในเชิงลึกถึงกลุ่มสินค้า/กลุ่มอุตสาหกรรมที่มีนัยสำคัญ เนื่องจาก แบบจำลอง GTAP แม้จะสามารถแสดงผลกระทบในกลุ่มสินค้าและบริการตามทีระบุในตารางข้างต้น แต่ไม่สามารถจำแนกผลกระทบลึกไปกว่ากลุ่มสินค้าและบริการ 57 กลุ่มดังกล่าวได้ ขณะที่การวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่าจะสามารถวิเคราะห์ลงลึกไปอีกขั้นว่าในแต่ละกลุ่มสินค้าและบริการนั้นๆ รายการสินค้าใดอาจได้ประโยชน์จากความตกลงฯ แม้แบบจำลอง GTAP อาจแสดงว่ากลุ่มสินค้านั้นในภาพรวมเผชิญผลกระทบทางลบก็ตาม รูปภาพที่ 1.1 แสดงตัวอย่างห่วงโซ่มูลค่าของกลุ่มสินค้าเหล็กและผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็น 1 ใน 57 กลุ่มสินค้าและบริการตามแบบจำลอง GTAP รูปภาพดังกล่าวแสดงรายการสินค้าย่อยตามพิกัดศุลกากร 4 หลักในแต่ละขั้นตอนการผลิตของอุตสาหกรรม ซึ่งอาจได้รับผลกระทบหรือผลประโยชน์จากการปรับลดอัตราภาษีศุลกากรภายใต้ความตกลงฯ ที่แตกต่างกันในแต่ละรายการสินค้า

รูปภาพที่ 1.1: ตัวอย่างการวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่าและรายการสินค้าย่อยตามพิกัดศุลกากร

ที่มา: มุลนิธิ สวค. (2551). “โครงการศึกษาผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้าเพื่อเสนอแนะมาตรการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบให้สามารถปรับตัว”

การศึกษผลกระทบจากความตกลงการค้าเสรีไทย-ตุรกีต่อกลุ่มสินค้า/อุตสาหกรรมด้วยการวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่าข้างต้น นอกจากจะสามารถวิเคราะห์ผลกระทบเชิงลึกต่อรายการสินค้าต่างๆ ที่เชื่อมโยงกันในแต่ละขั้นตอนการผลิตระดับต้นน้ำระดับกลางน้ำ และระดับปลายน้ำแล้ว ยังสอดคล้องกับโครงสร้างการผลิต

สินค้าในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงจากการผลิตในประเทศใดประเทศหนึ่ง เป็นการผลิตในหลายประเทศตามความสามารถในการผลิตและฐานทรัพยากรของแต่ละประเทศ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเสนอแนะแนวทางการเจรจาจัดทำความตกลงฯ การใช้ประโยชน์จากความตกลงฯ และการปรับตัวรองรับผลกระทบของผู้ผลิต เช่น การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในแต่ละขั้นของการผลิต รวมทั้งมาตรการแก้ไขปัญหาและมาตรการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบอย่างเหมาะสมและทันที่ต่อไป ทั้งนี้ ในส่วนของการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในแต่ละขั้นของการผลิต ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่

- การปรับปรุงประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต (Process upgrading) เป็นการปรับปรุงประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตในแต่ละช่วงของการผลิตทั้งระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ รวมทั้งระหว่างช่วงการผลิต ซึ่งจะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตลดลง และ/หรือ ส่งผลให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น
- การยกระดับคุณภาพ และมาตรฐานสินค้า (Product upgrading) เป็นการทำให้คุณภาพ และมาตรฐานสินค้าสูงขึ้น หรือตอบสนองความต้องการของลูกค้า ทั้งด้านราคา หรือระบบการจัดการให้สามารถสร้างความได้เปรียบต่อคู่แข่ง รวมทั้งการสร้างความแตกต่างในตัวสินค้า (Differentiation) เหนือคู่แข่ง
- การยกระดับการพัฒนาในห่วงโซ่มูลค่า (Function upgrading) เป็นการเพิ่มมูลค่าการผลิตในห่วงโซ่มูลค่า โดยการเพิ่มศักยภาพ/ผสมกิจกรรมต่างๆ ในห่วงโซ่มูลค่าให้มีการสอดประสานกันมากขึ้น ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาใน 2 แนวทางคือ การพัฒนาไปทางปลายของห่วงโซ่มูลค่า โดยเน้นด้านการตลาด หรือการพัฒนาไปทางต้นทางของห่วงโซ่มูลค่า โดยเน้นการวิจัยและพัฒนา
- การยกระดับห่วงโซ่มูลค่า (Chain upgrading) เป็นการเปลี่ยนตำแหน่งการผลิตสินค้าไปสู่ตำแหน่งใหม่ สินค้าใหม่ ประเภทใหม่ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าที่แตกต่างไปจากสินค้ากลุ่มเดิมที่เคยทำการผลิต

อย่างไรก็ดี การวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่าอาจมีข้อจำกัดทางด้านข้อมูลและเวลา เนื่องจากการระบุความเชื่อมโยงของสินค้านี้ระหว่างระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำอย่างละเอียดถี่ถ้วนนั้น จะต้องใช้เวลาในการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง Input-Output (I-O table) หรือการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญอุตสาหกรรมรายสาขา

1.4 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมในระยะที่ 1

ในระยะแรกของโครงการ นอกจากการศึกษวิเคราะห์ข้อมูลและผลกระทบจากความตกลงฯ ตามรายละเอียดที่กล่าวไว้ในข้อ 1.3 แล้ว มูลนิธิ สวค. จะเดินทางไปประชุมคณะศึกษาวิจัยฯ ร่วมกับฝ่ายตุรกี รวมทั้งจัดสัมมนาเพื่อเผยแพร่ข้อมูลและรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 2 ครั้ง โดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมดังนี้

1.4.1 การประชุมคณะศึกษาวิจัย

มูลนิธิ สวค. ทหารเรือถึงทิศทางการและขอบเขตการศึกษา กับคณะศึกษาวิจัยฯ ร่วม ในประเทศตุรกีจำนวน 1 ครั้ง ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งก่อนการเดินทาง คณะวิจัยได้จัดเตรียมเอกสารให้สำนักทวิภาคี กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศพิจารณา ได้แก่ (1) โปรแกรมการประชุม Technical Meeting for the Joint Feasibility Study of the Turkey-Thailand FTA (2) กำหนดการเดินทางเข้าร่วมประชุม Technical Meeting for the Joint Feasibility Study of the Turkey-Thailand FTA และ (3) กรอบการศึกษา (แนวทางและเครื่องมือการศึกษา) ภายใต้โครงการฯ

1.4.2 การจัดสัมมนา

มูลนิธิ สวค. จัดสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 1 ครั้ง และเพื่อนำเสนอผลการศึกษาข้างต้นสู่สาธารณชนและระดมความคิดเห็นจากตัวแทนทุกภาคส่วน 1 ครั้ง โดยจะนำข้อเสนอแนะมาใช้ประกอบการจัดทำนโยบายต่อไป ทั้งนี้ ในการบริหารงานจัดกิจกรรมดังกล่าวผู้ประสานงานการจัดกิจกรรมและสารสนเทศจะทำงานสอดคล้องประสานกับฝ่ายวิชาการเพื่อเตรียมการจัดและสรุปผลการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง ดังนี้

ช่วงก่อนการจัดกิจกรรม

- (1) คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายในการเข้าร่วมสัมมนา โดยครอบคลุมทั้งตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนภาคประชาชนที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งส่งจดหมายเชิญผู้เข้าร่วมงานและสำรวจสถานที่จัดงาน
- (2) จัดทำกำหนดการและเอกสารประกอบการสัมมนา เพื่อให้สำนักทวิภาคี กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศเห็นชอบโดยรูปแบบของการจัดกิจกรรมจะเน้นการรับฟังความคิดเห็น และเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด
- (3) จัดเตรียมข้อมูลและประเด็นหารือสำหรับการประชุม และคัดสรรวิทยากรจากภาครัฐ ภาควิชาการและ/หรือภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง และเตรียมพิธีการก่อนการจัดกิจกรรม เช่น การเชิญวิทยากร เป็นต้น
- (4) ออกแบบสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อการสัมมนา

ช่วงระหว่างและหลังการจัดกิจกรรม

- (5) อำนวยความสะดวกในงาน ทั้งในส่วนของสถานที่ อาหาร เอกสาร โสตทัศนอุปกรณ์ รวมทั้งจัดเตรียมเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ในการรับผิดชอบดูแลโต๊ะลงทะเบียน ต้อนรับวิทยากรและผู้เข้าร่วมงาน
- (6) สรุปผลการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง รวมถึงสรุปผลประเมินความพึงพอใจและความคิดเห็นจากแบบสอบถาม โดยจัดส่งให้ผู้ว่าจ้างหลังกิจกรรมเสร็จสิ้น

1.5 แผนการปฏิบัติงาน

ในการศึกษาวิเคราะห์และดำเนินกิจกรรมให้สำเร็จลุล่วงตามขอบเขตการดำเนินงาน มูลนิธิ สวท. ได้กำหนดแผนการดำเนินงานตลอดระยะเวลา 12 เดือนไว้ดังนี้

ตารางที่ 1.3: แผนการปฏิบัติงาน

กิจกรรม	เดือนที่											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ระยะที่ 1												
1. ศึกษาข้อมูลการค้าระหว่างประเทศเพื่อพิจารณาแนวโน้มการค้าสินค้าในภาพรวม รวมทั้งระบุรายการสินค้าที่มีศักยภาพและสินค้าอ่อนไหวของไทยและตุรกี												
2. ศึกษาความตกลงการค้าเสรีที่ตุรกีได้จัดทำและมีผลบังคับใช้กับประเทศคู่ค้าอื่นๆ รวมอย่างน้อย 3 ประเทศเพื่อระบุทิศทางการเจรจาที่ตุรกีมีต่อประเทศคู่ค้า												
ส่งมอบรายงานขั้นต้น												
3. ประมวลกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้าของตุรกีโดยเน้นศึกษาเชิงลึกในประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อการค้าของไทยอย่างเด่นชัดที่สุด												
4. เดินทางสำรวจภาคสนามในประเทศตุรกีครั้งที่ 1												
5. วิเคราะห์ผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้าไทย-ตุรกีต่อเศรษฐกิจมหภาคและรายสาขาที่สำคัญ												
ส่งมอบรายงานฉบับกลาง												
6. คัดเลือกกลุ่มสินค้า/อุตสาหกรรมที่จะได้รับผลกระทบเชิงบวกเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญ 2 กลุ่มตามผลวิเคราะห์ในข้อ 1 และ 5 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่าในลำดับเบื้องต้นโดยระบุตำแหน่งของไทยและตุรกีในห่วงโซ่มูลค่า												
7. จัดสัมมนาเพื่อเสนอและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียครั้งที่ 1												
8. ศึกษาโครงสร้างสภาพศุลกากรตุรกี-สหภาพยุโรปในประเด็นที่สอดคล้องกับกฎหมายและนโยบายทางการค้าที่มีนัยสำคัญต่อไทยตามที่ได้ศึกษามาในข้อ 3												
9. วิเคราะห์ผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้าไทย-ตุรกีต่อเศรษฐกิจมหภาคและรายสาขาสำคัญภายใต้เงื่อนไขการบรรลุความตกลงการค้าเสรีระหว่างไทยกับสหภาพยุโรป												

กิจกรรม	เดือนที่												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
ส่งมอบร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ครั้งที่ 1													
10. จัดสัมมนาเพื่อเสนอผลการศึกษาและรับฟังความคิดเห็นจากสาธารณชนครั้งที่ 1													
ระยะที่ 2													
11. เข้าร่วมนำเสนอผลการศึกษาในที่ประชุมคณะทำงานร่วมที่จัดขึ้นในประเทศไทย													
12. ประมวลกฎระเบียบทางการค้าบริการและการลงทุนเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับผลการศึกษาในระยะที่ 1 รวมทั้งระบุสาขาบริการที่มีศักยภาพและที่มีความอ่อนไหว													
13. วิเคราะห์ผลกระทบจากความตกลงต่อ 2 กลุ่มสินค้า/อุตสาหกรรม ในเชิงห่วงโซ่มูลค่า ต่อเนื่องจากข้อ 6 เพื่อเสนอแนะกลยุทธ์การใช้ประโยชน์จากความตกลงทั้งด้านการค้าสินค้า การค้าบริการ และการลงทุน													
14. จัดสัมมนาเพื่อเสนอและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียครั้งที่ 2													
ส่งมอบร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ครั้งที่ 2													
15. เดินทางสำรวจภาคสนามในประเทศตุรกีครั้งที่ 2													
16. จัดสัมมนาเพื่อเสนอผลการศึกษาและรับฟังความคิดเห็นจากสาธารณชนครั้งที่ 2													
17. เสนอแนะแนวทางและกลยุทธ์ในการเจรจา รวมถึงมาตรการในการรองรับปรับตัวและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดทำความตกลงการค้าเสรีไทย-ตุรกี													
ส่งมอบรายงานฉบับสมบูรณ์													